

Arbeid en gezondheid van varkenshouders onder de loep

Esther Hartman en Peter Roelof PV

Uit een **enquête** van het Praktijkonderzoek Varkenshouderij en **IMAG-DLO** blijkt dat **var-**kenshouders het handmatig wegslepen van dode dieren, het verplaatsen van biggen met een kar en het drijven en tillen van af te leveren biggen als het zwaarst voor hun rug ervaren. Van de varkenshouders heeft 46% in de laatste twaalf maanden lage-rugklachten gehad en **7,7%** heeft één of meer dagen verzuimd. Ruim **17%** van de varkenshouders bleek (gedeeltelijk) arbeidsongeschikt.

Voor de gezondheidssituatie van varkenshouders is steeds meer aandacht. Er zijn echter nog weinig gegevens bekend over de relatie tussen arbeidsbelasting en gezondheid van varkenshouders en hun partners en werknemers. Het Praktijkonderzoek Varkenshouderij heeft via een schriftelijke enquête vragen gesteld over de arbeidssituatie, stressverschijnselen, gezondheidsklachten, klachten aan het bewegingsapparaat, ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid op varkensbedrijven. De enquête is ingevuld door 414 ondernemers, 93 partners en 48 werknemers in de varkenshouderij. De bedrijven van de geënquêteerde ondernemers vormden een representatieve groep van de varkensbedrijven met meer dan 500 vleesvarkens of 75 zeugen. Een deel van de resultaten is weergegeven in dit artikel.

De bedrijven bestonden uit vermeerderingsbedrijven (34%), vleesvarkensbedrijven (17%), fokkerijen (4%) en combinaties van verschillende typen varkensbedrijven (43%). Van 2% van de bedrijven was het

bedrijfstype onbekend. Van de combinatiebedrijven was 76% een vermeerdering/vleesvarkensbedrijf. In tabel I staan de persoonsgegevens van de ondernemers, de partners en de werknemers vermeld. Ondernemers en werknemers werkten ongeveer 2,5 keer zoveel uren per dag in de varkenshouderij dan partners

Fysieke, psyche-sociale en klimatologische (werk)factoren

In de enquête is gevraagd naar het frequent en/of langdurig voorkomen van werkfactoren die kunnen leiden tot gezondheidsklachten of klachten aan het bewegingsapparaat. Vooral ondernemers en werknemers vonden dat ze blootgesteld werden aan fysieke werkfactoren.

Frequent duwen/trekken werd door 81% van de ondernemers en door 85% van de werknemers genoemd. Ook het frequent licht buigen van de romp noemden zowel ondernemers (85%) als

Tabel I: Persoonsgegevens van ondernemers, partners en werknemers

	Ondernemers	Partners	Werknemers
Aantal mannen	400	3	43
Aantal vrouwen	14	90	5
Gemiddelde leeftijd in jaren	40,6 (9,8) ¹	41,1 (9,1)	32,0 (10,3)
Jaren werkzaam in de varkenshouderij ²	21,4 (9,9)	16,5 (8,5)	10,7 (8,1)
Uren per dag werkzaam in de varkenshouderij	6,8 (3,0)	2,8 (1,9)	7,1 (2,0)

¹ tussen haakjes is de spreiding weergegeven

² meet- dan 10% van de personen heeft deze vraag niet beantwoord

werknemers (87%). Van de psyche-sociale werkfactoren werd 'het op veel dingen tegelijk moeten letten' genoemd door 78% van de ondernemers en door 79% van de werknemers. Partners noemden vooral het 'zich zorgen maken over de toekomst van het bedrijf' (77%). De meest genoemde klimatologische werkfactoren door de gehele groep respondenten waren warmte en temperatuurwisselingen.

Subjectief ervaren rugbelasting

Aan de respondenten is gevraagd naar de ervaren rugbelasting van werkmethoden. Dit is een subjectieve bepaling van de rugbelasting. De door ondernemers als zwaarst ervaren werkmethoden (die door meer dan 15% van de ondernemers worden uitgevoerd) waren het voeren uit zakgoed, afvoer van dode dieren door te slepen met de hand of met behulp van een kar met een lier, castreren van biggen in de hand of tussen de benen, verplaatsen van biggen met een biggenkar en het afleveren van biggen door middel van drijven en tillen.

Klachten aan het bewegingsapparaat

In figuur 1 is per type klacht het percentage arbeidskrachten weergegeven dat deze klachten heeft en het percentage arbeidskrachten waarbij dit mogelijk door het werk is veroorzaakt. Verschillen tussen typen arbeidskrachten waren niet significant ($p > 0,10$). Lage-rugklachten kwamen bij alle typen arbeidskrachten het meest voor (37% tot 46%).

Partners en werknemers gaven vaker (respectievelijk 68% en 56%) dan ondernemers (28%) aan dat de oorzaak van neldschouderklachten buiten de varkenshouderij lag. Bij lage-rugklachten gaven partners vaker (41%) dan ondernemers (21%) en werknemers (12%) aan dat de oorzaak buiten het werk in de varkenshouderij lag.

Het reinigen met een hogedrukspuit, het scheppen van voer en het tillen werden frequent genoemd als oorzaken voor neldschouderklachten en lage-rugklachten. Tillen/vangen van biggen en bukken vonden veel respondenten ook een oorzaak van lage-rugklachten. Veel lopen, veel staan en het verplaatsen van varkens waren veel genoemde oorzaken bij been/voetklachten. Bij arm/handklachten werden

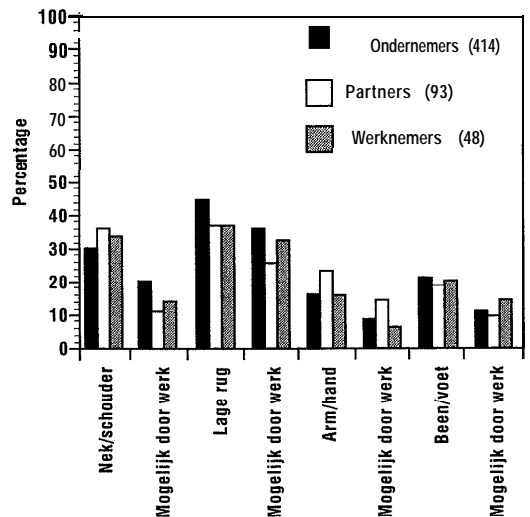
geen oorzaken genoemd die te maken hadden met arbeid(somstandigheden).

Ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid

Na uitsluiting van respondenten met klachten aan het bewegingsapparaat die niet door het werk waren veroorzaakt, was bij ondernemers het verzuim (één of meer dagen niet gewerkt in de afgelopen 12 maanden) in de categorie lage-rugklachten het hoogst, te weten 8%. Bij de partners en werknemers was het verzuim ten gevolge van deze klachten lager, 2% respectievelijk 4%. Van de ondernemers was 17% niet volledig arbeidsgeschikt, van de partners en van de werknemers 10%.

Conclusie

Het onderzoek geeft inzicht in gezondheidsbedreigingen van de arbeidssituatie in de varkenshouderij. Bedreigingen zijn bijvoorbeeld rugbelastende werkmethoden. In een ander onderzoek wordt tijdens een aantal werkzaamheden de rugbelasting objectief bepaald. Door de resultaten van beide onderzoeken te combineren zullen aanbevelingen gedaan worden ter vermindering van de rugbelasting. ■

Figuur 1: Percentage ondernemers, partners en werknemers met klachten aan het bewegingsapparaat in de laatste twaalf maanden